

“In den rug geschoten”?

Hoe Karel Van de Woestijne, door de rivaliteit tussen Leo Van Puyvelde en August Vermeylen, docent kon worden aan de universiteit van Gent (1920)

PETER THEUNYNCK

Karel Van de Woestijne was doctor noch kandidaat in de Germaanse filologie. Hij had niet eens zijn studies aan het Gentse atheneum aan de Ottogracht afgemaakt. Dat Jules Destrée, de socialistische minister van Kunsten en Wetenschappen, hem op 31 augustus 1920 benoemde tot *chargé de cours* (docent) aan de faculteit letteren en wijsbegeerte van de Gentse rijksuniversiteit, wekte op zijn minst verbazing. Voor August Vermeylen was het een slag in het gelaat.

Een aantal aspecten van deze kwestie werd al belicht in de artikelen *Het Gents professoraat van Karel van de Woestijne (1920-1929)* van Antonin van Elslander en *Hoe een selfmade-man prof werd* van Gaston Durnez.¹ Met dit stuk wil ik het beeld vervolledigen en waar nodig bijstellen, onder andere op basis van documenten uit het dossier Jules Destrée, bewaard in het Rijksarchief, en artikelen uit de Vlaamse pers van die tijd.

Om de zaak goed te kunnen situeren, is het nuttig in herinnering te roepen wat zich op 16 november 1914 in het Vlaamsch Huis in Brussel afspeelt. Op die dag komt het, in het café van de flaminganten op de Brusselse Grote Markt, tot een hoogoplopende ruzie tussen de oude vrienden Vermeylen en Lodewijk De Raet. Vermeylen eist onvoorwaardelijke trouw aan het vaderland. De Raet en zijn aanhangers vinden dat de Vlamingen de steun van de bezetter mogen gebruiken om hun gerechtvaardigde eisen te realiseren. De kloof tussen de twee strekkingen is van die dag af nagenoeg onoverbrugbaar. De radicalen zullen snel in activistisch vaarwater belanden. De loyalen blijven trouw aan de Belgische staat.²

Dat Van de Woestijne voor het loyalistische kamp kiest, ligt voor de hand. Op Van Langendonck na maken al zijn Brusselse literaire vrienden (Vermeylen,

1. A. VAN ELSLANDER, *Het Gents professoraat van Karel van de Woestijne (1920-1929)*, in: *Spiegel Historiaal van de Bond van Gentse Germanisten*, jg. 22, 1980, nr. 1-2, pp. 39-53 (ook in: *Terugblik. Opstellen en toespraken*, Gent, 1986, pp. 167-179); G. DURNEZ, *Hoe een selfmade-man prof werd*, in: *De Standaard*, 4 februari 1990.

2. A.L. FAINGNAERT, *Verraad of zelfverdediging? Bijdragen tot de geschiedenis van den strijd voor de zelfstandigheid van Vlaanderen tijdens den oorlog van 1914-18*, Kapellen, 1932, pp. 37-44.

Toussaint, Teirlinck, Hegenscheidt) die keuze. Hij is bovendien al lang een gematigd flamingant.³ In zijn familie wordt vaak Frans gesproken en via zijn lectuur is hij veel sterker verbonden met de Latijnse dan met de Germaanse cultuur. Zijn grote bewondering voor koning Albert zal de keuze nog vereenvoudigd hebben.⁴

Na de oorlog wordt hij voor zijn trouw aan het vaderland beloond. In de ‘magische’ jaren 1919-1920 maakt hij een onwaarschijnlijke blitzcarrière. Begin maart versiert de 41-jarige klerk tweede klasse (ministerie van Kunsten en Wetenschappen) al een interessante bijverdienste: vertaler van het *Beknopt Verslag van de Senaat*. Op 25 maart 1919 wordt hij in zijn ministerie bevorderd tot ‘chef de bureau’. Een maand later zit hij op de stoel van ‘chef de division’ (onderdirecteur). Op 18 juni 1919 wordt hij benoemd tot briefwisselend lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde in vervanging van Lodewijk Dosfel.⁵ Vier weken later (16 juli 1919) verkiest het eerbiedwaardige gezelschap hem tot werkend lid. Hij neemt de plaats in van Gezelles lievelingsleerling, Eugeen Van Oye, die om zijn activisme zijn zitje verliest. Op 20 september wordt Van de Woestijne Ridder in de Leopoldsorde, op voorstel van de minister van Kunsten en Wetenschappen.⁶ Alsof dat nog niet volstaat, vraagt Jules Destrée, de kersverse minister van Kunsten en Wetenschappen hem in december van hetzelfde jaar nog om zijn Vlaamse kabinetssecretaris te worden. Van de Woestijne zegt toe.

De ministerportefeuille van Destrée lijkt aanvankelijk ook een zegen voor August Vermeylen. Diens socialistische vriend Camille Huysmans vraagt hem al meteen of hij niets van de nieuwe minister wil bekomen, een benoeming aan de Gentse universiteit bijvoorbeeld.⁷ Hij belooft hem dat hij die op een blaadje kan presenteren. Op het eerste gezicht lijkt het een overmoedige belofte van Huysmans.

3. Van de Woestijne laat zich, als Brussels correspondent van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, herhaaldelijk positief uit over de vernederlandsing van de Gentse Hogeschool. Waar men zich echter strijdbaar opstelt, haakt hij af. Exemplarisch voor zijn houding is zijn verslag van de Blijde Intrede van koning Albert in Gent (*NRC*, 25 juni 1913). Daarin laat hij zijn afkeer blijken voor een flamingantisch pamflet waarin staat: “*Wij Vlaamsche bevolking, worden behandeld als vreemdelingen in ons eigen land. Als dit zoo voortduren zal, dan waren wij beter nooit van Nederland gescheiden geweest, want dan hadden wij reeds lang eene Vlaamsche Hoogeschool en zouden als gelijken zijn behandeld geworden. De koning zal van het bestuur van het land eischen dat al de Belgen op denzelfden voet behandeld worden.*” A. DEPPEZ (red.), *Verzameld Journalistiek Werk van Karel Van de Woestijne*, dl. 6, Gent, 1990, p. 381.

4. Van de Woestijnes oorlogsdagboek van 15 november 1914 is daarvan een mooie illustratie. A. DEPPEZ (red.), *Verzameld Journalistiek Werk van Karel Van de Woestijne*, dl. 7, Gent, 1991, p. 591.

5. Dosfel nam na lang aarzelen en onder druk (zijn zwager was door de Duitsers gevangengezet wegens spionage) het aanbod aan om te doceren aan de rechtsfaculteit van de ‘Von Bissinguniversiteit’. Hij werd in 1919 op het proces van de Vlaamse Hogeschool tot 10 jaar cel veroordeeld en in 1920 wegens ziekte vrijgelaten.

6. Kopie van de benoemingsakte in: AMVC-Letterenhuis, W 803 B2/B3 nr. 127217/2.

7. J. HUNIN, *Het enfant terrible. Camille Huysmans, 1871-1968*, Amsterdam, 1999, p. 215.

Maar wanneer op 31 maart 1920 professor Paul Fredericq aan een bloedaandring overlijdt, komen er in Gent een reeks vakken, zowel literaire als historische, éen en toga vrij.⁸

“Nu weet ik wat ik verlang”

Vermeylen, die aan de Université Libre de Bruxelles (ULB) naast letterkundige ook taalkundige vakken moet doceren, aast op de ‘literaire erfenis’ van Fredericq. In april 1920 schrijft hij een aantal brieven aan vrienden en relaties die rechtstreeks of onrechtstreeks invloed op Destrée kunnen uitoefenen. Zo vertrekt er op 12 april een schrijven naar een niet nader geïdentificeerde “*chère Marie*”, waarin hij haar om voorspraak bij de peetvader van het Brusselse socialisme, Emile Vandervelde, verzoekt.⁹ In de brief legt hij uit waarom Gent hem zo interesseert. Hij zou er een betere verloning krijgen en precies die vakken kunnen geven die hij graag geeft, aan de universiteit met de best uitgebouwde faculteit Germaanse filologie. En bovendien: als Gent vernederlandst wordt, wil hij er graag bij zijn.

Ook de belofte van Huysmans is Vermeylen niet vergeten. Op 14 april schrijft hij hem: “*Nu weet ik wat ik verlang, wat ik begeer, waar ik op vlas, waar ik op vlam: de literaire leergangen van Paul Fredericq te Gent. [...] Als gij daar nu een stootje aan geven kunt, dan zijt ge een engel, wiens lof ik in verzen vol stoute beeldspraak zingen zal*”. In dezelfde brief wijst hij meteen op de man die het droomscenario kan doorkruisen: “*Er wordt gezegd, dat ik Van Puyvelde als mededinger heb: hij is reeds docent in de Faculteit (vervangt er De Vreese). Het ware koddig als men nu weer de voorkeur aan een klerikaal geven zou. En welk eenen!*”

Die uitroep spreekt boekdelen. De controversiële Leo Van Puyvelde, die in 1903 nog samen met Frans Van Cauwelaert het Algemeen Katholiek Vlaams Studentenverbond had opgericht, werd na de Eerste Wereldoorlog uit de Vlaamse beweging gestoten. In 1917 was hij openlijk in aanvaring gekomen met haar leider, Frans Van Cauwelaert. Volgens Van Puyvelde distantieerde die zich niet voldoende van de activisten. Van Puyvelde vreesde, niet ten onrechte, dat het anti-belgicisme zich daardoor na de oorlog in de Vlaamse beweging zou verspreiden.

8. Paul Fredericq had een groot aantal vakken op zijn naam staan. Zijn ‘erfenis’ zou zowel onder historici als filologen verdeeld worden (Pirenne, Fris, Counson, Van de Woestijne). Er kwam echter maar één toga vrij. Die kon gebruikt worden om een eigen docent te laten promoveren tot gewoon hoogleraar óf om een gewoon hoogleraar van een andere universiteit te laten overkomen naar Gent.

9. ARA, dossier Jules Destrée, microfilm nr. 2377: Brief van Vermeylen aan Marie?, 12 april 1920. Gezien alle stukken uit het Algemeen Rijksarchief uit hetzelfde dossier komen, vermeld ik in de volgende voetnoten enkel nog ARA.

Zelf werd hij een overtuigd belgicist. De volgelingen van Van Cauwelaert vonden dat Van Puyvelde hun leider in de rug had geschoten en de fronters noemden hem zelfs ronduit 'een verrader van zijn volk'. Onder de Franstalige Vlamingen was Van Puyvelde wel goed gezien omdat de vernederlandsing van Vlaanderen naar zijn mening niet met geweld mocht worden opgelegd.¹⁰

Als docent met de hoogste anciënniteit binnen de faculteit solliciteert Van Puyvelde al op 6 april bij minister Destrée naar de toga van Fredericq.¹¹ Hij durft te hopen, zo schrijft hij de minister, niet tot zijn vijftigste te zullen moeten wachten om het ordinariaat (gewoon hoogleraarschap) te bereiken.

Negen dagen later krijgt Destrée een brief in de bus van Huysmans, die zich met zijn volle gewicht in de strijd gooit voor Vermeylen: *"Je viens d'apprendre avec une vive satisfaction que M. Aug. Vermeylen, prof. à l'Université de Bruxelles, pose sa candidature à la succession de M. Paul Fredericq. [...] Il n'y a pas de comparaison possible entre Vermeylen et les autres candidats"*. Ook de Vlaamsgezinde socialisten Albéric Deswarte en Leo Meysmans, de katholieke voorman Van Cauwelaert en de liberale senator Nikolaas J. Cupérus, zijn bij Destrée pleitbezorgers van Vermeylen.¹²

De strateeg Huysmans beseft dat Van Puyvelde een te duchten rivaal is en dat alleen brieven aan de minister niet zullen volstaan. Er moet ook externe druk op de ketel komen. Huysmans heeft daar een uitstekend kanaal voor, hij is immers hoofdredacteur van *De Volksgazet*. Op 17 april verschijnt in het dagblad van de Antwerpse socialisten een kort stukje dat met weinig woorden veel zegt:

"Aug. Vermeylen is kandidaat voor de leergangen van wijlen Paul Fredericq aan de hoogeschool te Gent. Dat is een goede kandidatuur. Vermeylen is een uitstekende Nederlandsche schrijver en hij weet iets van letterkunde en kunstgeschiedenis. Het schijnt dat de heer Van Puyvelde ook kandidaat is. Maar, wij hopen dat hij verstand genoeg zal hebben om een betere gelegenheid af te wachten".¹³

10. Over de relatie Van Puyvelde-Van Cauwelaert en de Vlaamse beweging, zie L. WILS, *Honderd jaar Vlaamse Beweging. Geschiedenis van het Davidsfonds, II, 1914-1936*, Leuven, 1985, pp. 58-60 en 100-102; L. WILS, *Frans Van Cauwelaert en de barst in België, 1910-1919*, Antwerpen, 2000, pp. 185 en 214-218.

11. Archief Rijksuniversiteit Gent (ARUG), 4A 2/4 190 (200): Brief van Van Puyvelde aan minister Destrée, 6 april 1920.

12. ARA: Nota van het Kabinet van de minister van Kunsten en Wetenschappen: *"Insistent en faveur de Vermeylen: 1 Deswarte 2 Van Cauwelaert 3 Cupérus 4 Meysmans"*.

13. De Nederlandstalige kranten en weekbladen waaruit ik citeer (*Het Laatste Nieuws, De Nieuwe Gazet, De Schelde, De Standaard, Ons Vaderland, Het Vlaamsche Land, De Volksgazet*) zijn alle op microfiche consulteerbaar in de Antwerpse Stadsbibliotheek. De Franstalige liberale krant *La Flandre Liberale* is consulteerbaar in het Liberaal Archief in Gent. Ik heb steeds de datum van de geciteerde krant in de lopende tekst opgenomen.

Franskiljonse faculteit

Ook binnen de nog overwegend franskiljonse faculteit letteren en wijsbegeerte is de opvolging van Fredericq een heet hangijzer. Daarvan getuigen de verslagen van de faculteitsvergaderingen uit de periode april-augustus 1920.¹⁴ Wanneer rector Pirenne, tijdens de faculteitsvergadering van 22 april, meldt dat Vermeylen zich kandidaat stelt voor de literaire opvolging van Fredericq, drukt docent Fabrice Polderman meteen de wens uit dat de toga, volgens aloude traditie, naar de oudste docent in rang zou gaan.¹⁵ De komst van een hoogleraar van een andere universiteit vindt hij nadelig voor de belangen van de eigen mensen. Polderman wordt bijgetreden door verschillende leden van de vergadering. De docenten schrijven daarover zelfs een brief aan de minister.¹⁶

Vier leden van de vergadering krijgen de opdracht een rapport op te stellen over de kandidaten. Voor het vak 'geschiedenis van de Nederlandse letterkunde' zijn dat aanvankelijk Vermeylen, Van Puyvelde en Maurits Basse. Later komen daar nog André De Ridder en Van de Woestijne bij. De Vlamingen Vercoullie en Polderman en de Walen Thomas en Severin moeten hun kandidatuur beoordelen. Hun rapporten worden verwacht tegen de faculteitsraad van 4 juni. Voor die dag aanbreekt, is de kwestie van de benoeming al uitvoerig behandeld in de Vlaamse pers.

Een eerste, erg polemisch, artikel verschijnt in het katholiek flamingantische weekblad *Het Vlaamsche Land*, in april 1919 opgericht door onder andere August Van Cauwelaert en Marnix Gysen. In het hoofdartikel van het 1 meinumnummer, getiteld *De Wetenschap van Leo Van Puyvelde*, wordt vooral de wetenschappelijke bekwaamheid van Leo Van Puyvelde in twijfel getrokken. De auteur, vermoedelijk toondichter Emiel Hullebroeck, steunt de kandidatuur van Vermeylen en Julius Persijn.¹⁷ Hij vreest echter dat Van Puyvelde benoemd zal worden: "*Ze hebben reeds lang de roeping van ons "hooger onderwijs" verlaagd tot den rol van een hoogeschooluitbreiding... En daarom zal het me evenmin verwonderen indien meneer Van Puyvelde straks de professorale toga van Paul Fredericq overneemt*".

Een dag later menigt *De Nieuwe Gazet* zich in het debat. De krant van de vrijzinnige liberaal August Monet, een vurige bestrijder van het activisme, schat Van Puyvelde en Vermeylen als wetenschappers en literatoren even hoog in. Ze wil echter

14. ARUG, 6A 1/1: "Faculté de Philosophie et Lettres. Procès verbal des séances 1913-1929".

15. Fabrice Polderman werd in 1919 docent Duitse filologie aan de RUGent, in opvolging van professor A. Bley. Hij was ook een tijd verbonden aan het ministerie van Kunsten en Wetenschappen. Twee keer werd hij kabinetshoofd van dit departement. Een keer onder Eugène Hubert (1921-1922) en een keer onder Camille Huysmans (1925-1927). Polderman was een gematigde flamingant.

16. ARUG, 4A 2/4 190 (200): Brief aan minister Destrée, 27 april 1920.

17. Emiel Hullebroeck publiceerde geregeld een strijdlied in de rubriek *De Roskam* van het weekblad *Het Vlaamsche Land*. Het hier vermelde artikel kreeg als titel *Een Roskam in Proza mee*.

een nieuw element in de discussie binnenloodsden: het patriottisme. Het doorslaggevende criterium is, om het met de woorden van *De Nieuwe Gazet* te zeggen, “*de manier waarop Leo Van Puyvelde en August Vermeylen dit [wetenschappelijke] talent en die bekwaamheid ten bate van hun Vaderland in de uren van zijn hoogsten nood hebben aangewend*”. Over Van Puyvelde is de krant één en al lof: “*Overal waar wat te doen was voor de verheffing van ons nationaal prestige tegenover de wereld, en voor de opbeuring van ons volk buiten de grenzen, stond hij klaar met woord en pen*”. De beoordeling van Vermeylen valt veel minder gunstig uit: “*Wat heeft daartegenover August Vermeylen gedaan, tijdens den oorlog? Zich laten begraven in zalig en vooral... voorzichtig nietsdoen. Geteerd op zijn vergeten roman en op zijn bundel vol gemeenplaatsen, die Kritiek der Vlaamsche Beweging heet. Verder: het manifest tegen de vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool door de Duitschers ondertekend. Punt. Andere regel: niets meer.*”

Vlamingen die de consequente en moedige houding van Vermeylen ten opzichte van de Duitse bezetter kennen, vinden de uitspraken van *De Nieuwe Gazet* misplaatst en sturen boze lezersbrieven.¹⁸ In haar editie van 4 mei nuanceert de krant haar standpunt: “*Vlaamsche vrienden schrijven ons, dat we de rol, die Vermeylen tijdens de bezetting tegen het activisme gespeeld heeft, onderschatten. Een hunner noemt hem zelfs de “ziel” van het verzet der loyale Vlamingen tegen de activistische politiek tijdens den oorlog.*” Geen nood, ondertussen hebben de mannen van Monet al een nieuwe stok gevonden om de hond te slaan: “*t Had ons genoeg gedaan indien de heer Vermeylen ook de ziel van het verzet tegen de activistische politiek nà den oorlog ware gebleven. [...] En, wanneer we twee personen, die op evenveel recht en bekwaamheid bogen, zien dingen naar een staatsbetrekking, en we zien dat een hunner door de activisten en hun naloopers wordt gesteund, dan... kiezen wij automatisch de zijde van den anderen.*”

Op 4 mei mengen de Brusselse liberalen van *Het Laatste Nieuws* zich in de strijd. De krant is in handen van de vrijzinnige flamingant Julius Hoste jr. Ze steunt de ULB-professor en richt haar pijlen in eerste instantie op de academische overheid van de Gentse universiteit. “[Ze] zijn namelijk tegen de kandidatuur van den h. August Vermeylen gekant, omdat deze voorstander is van de Vervlaamsching der Gentsche universiteit en volgens hen veel te Vlaamschgezind is.” De krant gaat de emotionele toer op, door te beweren dat Fredericq de Brusselaar August Vermeylen als zijn opvolger had aangeduid.¹⁹ Ten slotte geeft ze de anti-Vlaamse pers nog een veeg uit de pan. Ze duldt het niet dat Vermeylen “*nog bij slot van rekening zal doorgaan als een verkapte activist!*”

18. Over de houding van Vermeylen in de Eerste Wereldoorlog, zie B. GOVAERTS, De kleine oorlog van Anton Kippenberg, in: *Dietsche Warande & Belfort*, jg. 135, 1991, nr. 6, pp. 738-761.

19. Dat er met het geestelijke testament van Fredericq gegoocheld werd, bewijst de brief van Pirenne aan Destrée, d.d. 22.06.1920: “*je crois devoir ajouter que mon regretté collègue M.P. Fredericq, dont M. Basse avait été l'élève, a souvent exprimé devant moi son désir très vif de l'avoir comme successeur*”. ARUG 4A 2/4 190 (200).

De volgende dag verschijnt op de voorpagina van *De Nieuwe Gazet* een stukje onder de titel *Het neo-activisme in 't geweer*. Het loont de moeite om even bij het begrip 'neo-activisme' stil te staan. Het is een misleidend begrip, omdat het de loyale flaminganten, die het einde van de oorlog hebben afgewacht vooraleer hun acties voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit te hernemen, over één kam scheert met de activisten, die de hulp van de bezetter hebben ingeroepen.

Merkwaardig is hoe, in de discussie rond de opvolging van Fredericq, de klassieke breuklijn tussen vrijzinnigen en katholieken vervangen wordt door een andere: flamingant versus niet-flamingant. De twee liberale kranten, *De Nieuwe Gazet* en *Het Laatste Nieuws*, staan in de zaak lijnrecht tegenover elkaar, terwijl katholieke bladen als *Ons Vaderland* en *Het Vlaamsche Land* resoluut partij kiezen voor de vrijzinnige Vermeylen.

Ook *De Standaard*, de katholieke flamingantenkrant van Frans Van Cauwe-laert, mengt zich nu in de discussie. De krant kan het niet laten gebeuren dat iemand "worde achteruit gestoken omdat hij flamingant is, al weze die iemand dan ook Vermeylen". Ze wil terug naar de essentie van het debat: "wij zouden de waarheid te kort komen moesten wij zeggen dat de wetenschappelijke waarde van den heer Van Puyvelde dezelfde waarborgen geeft als die van Prof. Vemeylen".

De truc met de toga²⁰

Terwijl de discussie in de media volop woedt, richten prodecaan Van Houtte en rector Pirenne, allebei notoire tegenstanders van de vernederlandsing van de Gentse universiteit en dus ook van de kandidatuur van Vermeylen, zich rechtstreeks tot Destrée.²¹ Van Houtte wijst de minister erop dat de komst van Vermeylen de toekomst van de eigen docenten ernstig zou hypothekeren. Pirenne ondersteunt het verzoek van de prodecaan en vraagt om de toga aan Van Puyvelde te geven. Gaat de minister daarop in, dan wordt Gent voor Vermeylen (die in Brussel al hoogleraar is) meteen een stuk minder aantrekkelijk. Zonder 'academisch bont' doet hij bij zijn *transfer* een slechte zaak.

Op 20 mei verschijnt in de Gentse *Vooruit*, het blad waar de zeker niet van flamingantisme te verdenken Ansele de scepter voert, een artikel dat eindigt met de niet mis te verstane oproep: "Kameraad Destrée, minister van Wetenschappen, uw plicht is Vermeylen te benoemen". Karel Van de Woestijne, Vlaams kabinetssecretaris van Destrée, knipt het artikeltje uit, noteert in de marge de Franse vertaling

20. De toga en de literaire erfenis stonden los van elkaar. Zie daarover voetnoot 8.

21. ARUG, 4A 2/4 190 (200): Brieven van Van Houtte, 19 mei 1920 en Pirenne, 20 mei 1920 aan Destrée.

van de kernzin “*Il est du devoir de M. Destrée de nommer Vermeyleen à Gand*”, en laat het de minister bezorgen.²²

In *La Flandre Libérale*, krant van de Franstalige liberale Gentse burgemeester Braun, verschijnt op 25 mei een vreemd artikel onder de titel *Contre notre Alma mater. Un nouveau mauvais coup de l'union sacrée?* Hierin wordt beweerd dat Vermeyleen zich bij zijn vrienden van *De Standaard* en andere neo-activistische bladen sterk maakt, dat zijn benoeming in kannen en kruiken is. Van die boude bewering is in die kranten geen spoor te vinden. Het gerucht wordt wel aangegrepen om Vermeyleen nog eens frontaal te kunnen aanvallen: “*Nous nous bornerons à faire observer que M. Vermeyleen, en sa qualité de membre fondateur du “Vlaamsch Verbond” est un partisan déclaré de la reflamandisation de notre Alma mater: c’est en conséquence un adversaire décidé de l’Université gantoise sous sa forme actuelle*”.²³

De Standaard, die in de kwestie genoemd is, reageert op 30 mei. Omdat ze het op de heupen krijgt van het geterg van ‘het orgaan van M. Braun en zijne “*Amitiés françaises*”, beslist ze ook eens op de man te spelen: “[...] *wij zeggen dat het argument tegen M. Vermeyleen door de ‘Flandre’ uitgebracht een uitdaging is aan de Vlaamschgezinden die, men vergete het niet, met de kiezing hebben getoond dat er achter hen heel wat meer kracht staat dan achter een paar wankele stadhuisbazen*”. De krant protesteert heftig tegen het feit dat Vermeyleen het pleit dreigt te verliezen vanwege zijn Vlaamsgezindheid: “*Op onze beurt staan wij, als Vlaming op het stuk dat een man bekampen, omdat hij Vlaming is een taktiek heet waarbij geen Vlaamschgezinde zich kan neerleggen*”.

Vermeyleen, wiens lot op dat moment in handen ligt van hogere machten, concentreert zich op iets anders: het oprichten van een nieuw tijdschrift. De sterke man van *Van Nu en Straks* en *Vlaanderen*, is door de Nederlandse schrijver Dirk Coster aangezocht om in een gezamenlijk project te stappen: een blad waarvan zowel een Nederlandse als een Vlaamse versie zou verschijnen.²⁴ Voor de Vlaamse pendant bedenkt Vermeyleen de naam *De Gemeenschap* en schrijft hij zelf het manifest. Door de verwikkelingen rond de benoeming aan de Gentse universiteit en de tweedracht die ondermeer tussen Vermeyleen en Van de Woestijne ontstaat, zal het Vlaamse blad er niet komen. Wel zullen de voornaamste Vlaamse schrijvers meewerken aan Costers blad *De Stem*.

22. Ik vond het artikel, met de Franse regel in Van de Woestijnes handschrift, in het ARA.

23. Vermeyleen wordt hier foutief een medeoprichter van het Vlaamsch Verbond genoemd. Hoe dat misverstand ontstaan is, wordt helder toegelicht door E. GERARD, August Vermeyleen en het Vlaams verbond, 1918-1919, in: *Wetenschappelijke tijdingen*, jg. 39, 1980, nr. 3, pp. 137-146.

24. AMVC-Letterenhuis, V 4655/B, nr. 177809/2a-c: Brief van Vermeyleen aan Dirk Coster, 9 april 1920.

Pragmatische Polderman

Begin juni komt de hele benoemingskwestie in een stroomversnelling. Wie in die periode opvallend op het voorplan treedt, is Polderman. De zeer intelligente en pragmatische West-Vlaming is een oude bekende van de familie Van de Woestijne. Al in 1911 duikt zijn naam op in een brief van Karel aan Frans Van Cauwelaert: “*Mijn vriend, de heer Fabrice Poldermans* [sic], *doctor in Germaansche en in Romaansche philologie (de eerste in Vlaanderen die beide titels vereenigt!), vraagt mij om een woordje introductie bij U*”.²⁵

Aan het begin van de Grote Oorlog vlucht Polderman naar Engeland, waar hij onder de ontheemde Belgen lessen en voordrachten geeft. Hij leert er Karels broer, Gustave Van de Woestijne, kennen. Wanneer de RUGent hem in november 1919 tot docent Duitse taalkunde benoemt, wordt de kersverse universiteitsmedewerker door Gustave geportretteerd. De schilder lijkt onder de indruk van de weelderige haardos, de Leopold-II-baard en de priemende blik van zijn model. Ongetwijfeld onderhouden Karel Van de Woestijne en Fabrice Polderman in het voorjaar van 1920 geregeld contact met elkaar: Fabrice is redactiesecretaris van *Het Roode Zeil*, Karel een vaste medewerker van dat nieuwe literaire blad.²⁶

Het rapport dat Polderman voor de faculteitsraad heeft opgesteld, is niet alleen een stuk langer dan de werkstukken van zijn collega's. In zijn tekst duikt ook een kandidaat op die niet voorkomt bij de anderen: Karel Van de Woestijne.²⁷ Het rapport is gedateerd 2 juni 1920. In het administratief dossier van Karel Van de Woestijne in het Archief van de Rijksuniversiteit Gent vond ik de brief waarin de dichter zich kandidaat stelt voor de vakken ‘geschiedenis van de Nederlandse letterkunde’ (kandidatuur en doctoraat) en de ‘praktische cursus Nederlandse literaire kritiek’ (kandidatuur). Die brief, gericht aan rector Pirenne, is gedateerd “*Bruxelles le 3 Juin 1920*”. Merkwaardig: Polderman bespreekt en bepleit de kandidatuur van Van de Woestijne, nog vóór die zich officieel kandidaat heeft gesteld. Uit die chronologie meen ik te mogen opmaken, dat het Polderman is geweest die Van de Woestijne ertoe heeft aangezet om mee in het strijdperk te treden.

Dat Van de Woestijne zijn beslissing maar op de valreep heeft genomen, bewijst ook de procedure die hij voor zijn kandidaatstelling gevolgd heeft. De andere kandidaten hebben eerst een brief naar de minister gestuurd en vervolgens

25. AMVC-Letterenhuis, Archief Frans Van Cauwelaert: Brief van Van de Woestijne aan Van Cauwelaert, d.d. 20 oktober 1911.

26. Over Karel Van de Woestijne en *Het Roode Zeil*, zie: L. JANSEN, *Wiekslag om de kim. Deel 2/ Commentaar en apparaat*, Assen, 1996, pp. 179-181.

27. De rapporten van Vercoullie, Thomas, Severin en Polderman worden bewaard in het ARUG, dossier 4A 2/4 190 (200).

de rector van die sollicitatie op de hoogte gebracht. Van de Woestijne solliciteert eerst bij de rector en meldt dat zijn brief naar de minister de volgende dag gaat vertrekken. Waarom schrijft hij eerst naar de rector? Omdat Polderman op de faculteitsraad van 4 juni moeilijk iemand naar voren kan schuiven, van wie de rector niet eens weet dat hij kandidaat is.

Wat zijn de beweegredenen van Polderman om Van de Woestijnes kandidatuur te bewerkstelligen? Zeker beschermt hij zijn eigenbelang en het belang van zijn collega's-docenten. Al van in april lobbyt hij actief om de leerstoel binnen het Gentse docentenkorps te houden. De kandidatuur van Van de Woestijne past goed in hun kraam. In tegenstelling tot Vermeylen, vormt hij geen bedreiging. Hij is immers, wegens gebrek aan diploma's en anciënniteit, geen kandidaat voor de toga.

Wellicht wil Polderman Van de Woestijne ook een wederdienst bewijzen. Karel is meer dan eens bij Van Cauwelaert gaan aankloppen om iets voor Polderman te doen. Dat is de West-Vlaming niet vergeten. Polderman is bovendien bevriend met Karels broer. Dankbaarheid en vriendschap kunnen zeker een rol gespeeld hebben. Een ding is niet helemaal duidelijk. Heeft Polderman volledig zelf het initiatief genomen om Van de Woestijne naar voren te schuiven? Of heeft Van de Woestijne hem verzocht dat te doen? De eerste piste lijkt me, gezien de timing, het meest aannemelijk. Zeker is, dat ze de violen goed op elkaar hebben afgestemd, want Van de Woestijne solliciteert – in tegenstelling tot andere gegadigden – precies naar de vakken, die in het voorstel-Polderman voor hem bestemd zijn.

Van de Woestijne moet gearzeld hebben, voor hij zijn sollicitatiebrief schreef. Terecht, want uit de afloop van de hele geschiedenis zal blijken dat hij, door zich kandidaat te stellen, de tegenstanders van Vermeylen nieuwe troeven in handen heeft gespeeld. Dat was pijnlijk, want Vermeylen was een vriend. Van de Woestijne had van hem meer dan een ruggensteuntje gekregen bij de uitbouw van zijn carrière. Maar het aanbod om docent te worden, was zo aantrekkelijk... Zo'n kans (Van de Woestijne zocht al lang naar een sinecure) zou hij misschien nooit meer krijgen: een interessante job, weinig uren en goed betaald. Ook dat laatste was enorm belangrijk, want de Van de Woestijnes leden aan een chronisch geldgebrek.²⁸

Om zijn geweten te sussen, laste Van de Woestijne in zijn sollicitatiebrief volgende formule in: *“En présentant cette requête, je désire informer M. le Ministre que je ne pourrais maintenir ma candidature au cas ou l'Université de Gand désignerait à ces cours M. Aug. Vermeylen, un ami pour le talent duquel j'ai du respect et de l'admiration”*. Dat is niet meer dan een schaamlapje, want hij moet van Polderman geweten hebben dat het onwaarschijnlijk was, dat de universiteit voor Vermeylen zou kiezen.

28. De vele 'bedelbrieven' aan uitgever Van Dishoeck getuigen daarvan. K. VAN DE WOESTIJNE, *Altijd maar bijeenblijven. Brieven aan C.A.J. van Dishoeck, 1903-1929*, 's-Gravenhage, 1997.

Van Puyvelde wint

De faculteitsraad van 4 juni 1920 begint om 17 uur stipt en loopt tot 19.40 uur.²⁹ Dat is langer dan normaal, maar er staat dan ook een gewichtig punt op de agenda: de opvolging van Paul Fredericq. Men heeft het zowel over de organisatie van de verschillende vakken, als over de mogelijke titularissen. Wanneer de literaire opvolging aan de orde komt, verlaten Van Puyvelde en Counson de zaal. Ze zijn allebei mee in de *running* voor een deel van de ‘erfenis’ van Fredericq. Ik spits me verder toe op het vak ‘geschiedenis van de Nederlandse letterkunde’, waarvoor nu zowel Vermeylen, Van Puyvelde, Van de Woestijne, De Ridder als Basse kandidaat zijn. De heren Vercoullie, Polderman, Severin en Thomas lezen hun rapport voor.³⁰

Vercoullie houdt een enthousiast pleidooi voor Vermeylen. Hij wijst erop dat de faculteit nood heeft aan vers bloed. Van die “*externe krachten*” vindt hij Vermeylen gewoon de bekwaamste. Van de Woestijne komt in zijn verslag (d.d. 31 mei 1920) niet voor. Logisch, want enkel Polderman en Pirenne hebben weet van diens kandidatuur.

Polderman pleit, zoals ik hogerop vertelde, voor Van de Woestijne. Hij doet dat met verve. Zijn rapport is gekruid met lovende citaten over Karels werk, geplukt uit artikelen van diens concurrenten. Het feit dat Van de Woestijne geen universiteitsdiploma kan voorleggen, vindt Polderman geen inconvenient: “[...] *il a plus et mieux au point de vue scientifique: des œuvres et des œuvres qui ont été jugés dignes des plus vives louanges par des érudits tels que Messieurs Van Puyvelde, Vermeylen et Sabbe*”.

Thomas en Severin voelen zich, in tegenstelling tot Polderman en Vercoullie, te weinig beslagen op het vlak van de geschiedenis van de Nederlandse letterkunde om voor dat vak een kandidaat naar voren te schuiven. Toch mengen ze zich op hun manier in het debat. Ze wijzen erop dat er bij de keuze van de docenten ook andere dan puur academische verdiensten geëvalueerd moeten worden. Severin formuleert het aldus:

“[...] *j’émets ardemment le vœu que le futur successeur de Paul Fredericq offre des garanties, en tant qu’homme, au point de vue belge. Nous avons tous pu lire dans un journal gantois des extraits de l’œuvre d’un des candidats, qui sont loin de constituer, au profit de l’auteur, un certificat de patriotisme. La nomination de M. Van Puyvelde nous donnerait toute satisfaction, semble-t-il, à ce point de vue.*”

29. ARUG, referentie 6A 1/1: “Faculté de Philosophie et Lettres. Procès verbal des séances 1913-1929”.

30. Zie voetnoot 27.

Zonder de naam van Vermeyleen ook maar te vermelden, valt hij hem hier frontaal aan. Hij verwijst immers naar een artikel uit *La Flandre Libérale* van 29 mei 1920, waarin Vermeyleen verantwoordelijk gesteld wordt voor het activisme. De krant hekelt de verdediging van een aantal activisten, waarin het argument gebruikt wordt dat ze trouw zijn gebleven aan hun natie en aan hun Vlaamse vaderland. “D’où leur est venu le poison?” vraagt de krant zich af, waarna ze een passage citeert uit Vermeyleens *Kritiek der Vlaamsche Beweging*. Daarin stelt hij dat liefde voor Vlaanderen (nationalisme) en respect voor België (patriottisme) niet samengaan. De tekst is geschreven in 1895, in Vermeyleens anarchistische periode. Ondertussen zijn zijn denkbeelden aardig geëvolueerd, maar daar maakt *La Flandre Libérale* geen gewag van.

Thomas sluit zich bij Severin aan. Hij keldert de kandidatuur van Vermeyleen in zijn laatste alinea op een gelijkaardige manier: “*Quel que soit le mérite d’un candidat, il me serait impossible de lui accorder mon suffrage, si l’on ne me garantissait pas qu’il est Belge de cœur avant tout et que sa présence parmi nous ne serait pas un brandon de discorde et un foyer de néo-activisme.*”

Na het voorlezen van de vier rapporten moet een hevige discussie zijn ontstaan. Omdat men er niet uitkomt, wordt tot de stemming overgegaan.³¹ Een geheime stemming! De professoren moeten elk twee namen op hun stembriefje schrijven: een eerste én een tweede kandidaat. Uitslag van de stemming: Van Puyvelde wordt als eerste kandidaat voorgedragen, Basse als tweede. Van de Woestijne heeft het echter meer dan behoorlijk gedaan voor een outsider. Als eerste kandidaat scoort hij slechter dan Van Puyvelde, maar wel beter dan Vermeyleen. Als tweede kandidaat moet hij maar nipt de duimen leggen voor Basse. Zijn goede score heeft hij ongetwijfeld te danken aan het overtuigende pleidooi van Polderman. Het resultaat van die stemming is niet zonder belang voor de uiteindelijke beslissing van de minister.

Het lek van Vercoullie

De Vlaamsgezinde professor Vercoullie, binnen de faculteit de pleitbezorger van Vermeyleen, is al sinds het einde van de negentiende eeuw voorstander van de vernederlandiging van de Gentse universiteit. Dat hij, als voorzitter van de liberale Vlaamse cultuurvereniging, het Willemsfonds, helemaal niet opgezet is met de uitslag van de stemming, spreekt voor zich. Het is dan ook geen wonder dat een paar dagen later (8 juni 1920) in *Het Laatste Nieuws* het eerste kritische artikel

31. Voor het volledige relaas van de stemming, zie A. VAN ELSLANDER, Het Gents professoraat [...], pp. 43-44.

opduikt. De kop, *Uitgesloten wegens Vlaamsgezindheid*, legt de vinger op de wonde. De journalist blijkt bijzonder goed geïnformeerd:

“Men weet, dat wijlen prof. P. Fredericq den wensch uitgedrukt had, dat August Vermeylen zijn opvolger zou zijn in de Gentsche Hoogeschool. De academische raad van de Gentsche Hoogeschool houdt men [sic] den wensch van den overleden hoogleeraar geen rekening, en stelt voor dat de leergangen van wijlen prof. P. Fredericq zouden verdeeld worden onder de hh. Pirenne, Van Puyvelde en Counson. In feite wordt August Vermeylen wegens zijn Vlaamschgezindheid uitgesloten. Het laatste woord behoort natuurlijk aan den minister van Kunsten en Wetenschappen. Maar intusschen blijkt eens te meer door welke bekrompen gevoelens de academische overheden van de Gentsche Hoogeschool tegenover het Vlaamsche volk bezielde worden.”

Wellicht hoopt Vercoullie met zijn lek de publieke opinie te mobiliseren. *Het Laatste Nieuws* steunt hem voluit. Een dag later al, op 9 juni 1920, publiceert de krant een lezersbrief. De anonieme brieveschrijver neemt de verdediging van Vermeylen op zich: *“Tijdens de Duitse bezetting hebben activisten een scherpe perscampagne gevoerd tegen den Vlaming August Vermeylen, omdat hij hun verderfelijck werk bestreed; die zelfde campagne wordt thans door sommige bladen voortgezet, omdat Vermeylen, die nooit met de Duitschers heulen wilde, thans ook niet heulen wil met hen die ’t Vlaamsche volk zoeken te verknechten.”* De brieveschrijver trekt de objectiviteit van de verantwoordelijken in dit dossier in twijfel: *“Het is dus een Waal, namelijk de heer Destrée, die op advies van den rector der Universiteit, die ook een Waal is, zal uitmaken wie van de heeren Vermeylen en Dr. Van Puyvelde het meest bevoegd is om de Nederlandsche letterkunde in de Vlaamsche stad Gent aan Vlaamsche studenten te onderwijzen.”* En passant komt de brieveschrijver ook terug op het hierboven geciteerde artikel uit *La Flandre Libérale* waarin Vermeylen gepakt wordt op een bladzijde uit zijn *Kritiek der Vlaamsche Beweging*:

“In deze uit haar verband gerukte bladzijde wil men het bewijs zoeken dat Vermeylen zoowat de aanstichter van het activisme is. Dit is een gemeene streek. Want zoo ’n uit zijn verband gerukt stuk willekeurig gekozen, bewijst heelemaal niets. [...] toen Vermeylen in 1905 zijn Kritiek der Vlaamsche beweging liet herdrukken, voegde hij aan zijn oud opstel een nota toe, waarin hij er op wees dat hij nopens sommige punten en met name over de verhouding van staatsgezag en individu thans anders dacht als vroeger. [...] Wie dan uit de kritiek stukken overneemt en daarbij niet vermeldt dat Vermeylen thans niet meer op het standpunt staat, dat hij in die uittreksels verkondigde, begaat een ware schriftvervalsching. En eerroof...”

Vermeylen, die op dat ogenblik wellicht liever wat in de luwte zou zijn gebleven, komt – misschien door een ongelukkige timing – nog in dezelfde week opnieuw in het nieuws, als medevoorzitter van de Vlaamsche Hoogeschool Kommissie. Die heeft op haar bijeenkomst beslist om, voor alle duidelijkheid, haar naam te veranderen in ‘Kommissie ter Vervlaamsching der Hoogeschool te Gent’. Zijn promi-

nente rol in die drukkingsgroep maakt, zoals later zal blijken, zijn kandidatuur helemaal onmogelijk bij Destrée.³²

De universitaire molen maalt intussen verder. Op 15 juni brengt prodecaan Van Houtte bij de rector officieel verslag uit van de faculteitsvergaderingen van 4 juni waarop gestemd werd en van 11 juni waarop het verslag van die stemming is goedgekeurd. Op 22 juni stuurt Pirenne zijn persoonlijk advies naar de minister van Kunsten en Wetenschappen. Hij voegt er het verslag van Van Houtte en de rapporten van Vercoullie, Polderman, Severin en Thomas aan toe. Uit zijn persoonlijk advies, waarin hij de kandidatuur van Van Puyvelde met zijn volle gewicht ondersteunt, licht ik korte passages over Vermeylen en Van de Woestijne. Over Vermeylen schrijft hij het volgende: “[sa candidature] constituerait à mes yeux une humiliation et une injustice à l’égard de la faculté. Je m’explique: une humiliation, car M. Vermeylen n’a obtenu, comme je viens de le dire, qu’une seule voix en partage, pour une première candidature; une injustice, par suite du préjudice qui serait ainsi infligé aux chargés de cours de notre faculté de philosophies et lettres.” Hij voegt er zelfs nog dreigend aan toe: “Je ne dois pas vous cacher, M. le Ministre, que si cette nomination se faisait dans les conditions que je viens de déterminer, elle serait de mesure à amener des complications dont j’ai déjà eu l’honneur de vous entretenir”.

Zijn commentaar bij Van de Woestijnes kandidatuur is heel wat milder, maar toch niet onverdeeld positief: “La candidature de M. K. Van de Woestyne pourrait sans doute être prise en considération. Il possède, en effet, un très réel talent littéraire; mais tout comme mes collègues de la Faculté, je doute qu’il ait les qualités indispensables à l’enseignement.”

Destrée heeft het schrijven van Pirenne niet afgewacht om zelf al een eerste knoop door te hakken. Op 22 juni ondertekent hij het Koninklijk Besluit waarbij Van Puyvelde benoemd wordt tot gewoon hoogleraar. Daarmee is de literaire opvolging van Fredericq nog niet afgehandeld, maar het lot van Vermeylen is wel min of meer bezegeld. Nu er geen toga meer vrij is, is de toegang tot Gent voor hem, behoudens enige creativiteit van de overheid, versperd. Die conclusie trekt ook Deman, kabinetsmedewerker van Destrée, in een nota van 6 juli 1920.³³ Wat de cursus ‘geschiedenis van de Nederlandse letterkunde’ betreft, pleit hij, op basis van de binnengekomen adviezen, voor Van Puyvelde. Hij vreest wel dat de medestanders van Vermeylen boos zullen zijn, als diens voornaamste concurrent die cursus toegewezen krijgt. Maar anderzijds vraagt hij zich af waarom ze zich nog zouden opwinden, nu hun kandidaat toch buitenspel staat. Van de Woestijne vindt hij zeker ook bekwaam om de cursus te geven, maar om hem te benoemen zijn er twee bezwaren: “[...] il faudrait faire violence à la loi qui exige des professeurs un diplôme de docteur. D’autre part sa désignation coûterait fort cher au trésor.”

32. AMVC-Letterenhuis, CHA f/103/105: Brief van Destrée aan Huysmans, 19 augustus 1920.

33. ARA: Nota Deman aan Destrée, 6 juli 1920.

Destrée wil Van de Woestijne

Opvallend is de korte nota van Destrée die kort daarna op Demans bureau belandt.³⁴ Uit die nota blijkt dat Van de Woestijne ineens Destrées topfavoriet is geworden. Destrée wil van Deman drie dingen weten: “1. *En quoi la nomination de M. Van de Woestijne ferait-elle violence à la loi?* – *M. Severin n’est il pas dans les mêmes conditions?* 2. *En quoi cette nomination couterait-elle au trésor plus qu’une autre?* 3. *A supposer le talent de M. v.d.W. comme professeur non établi; ne peut on le nommer à l’essai – à titre provisoire – pour un an?*”

Deman zoekt de zaak uit en beantwoordt de vragen van de minister in een ongedateerde nota.³⁵ Wat het eerste punt betreft, verwijst hij naar artikel 13 van de wet van 15 juli 1849: “*Nul ne peut être professeur s’il n’a le grade de docteur ou de licencié dans la branche de l’institution supérieure qu’il est appelé à enseigner*”. Hij voegt eraan toe dat de situatie van Van de Woestijne niet vergelijkbaar is met die van diens collega-auteur Fernand Severin, want die is doctor in de wijsbegeerte en de letteren en Van de Woestijne heeft geen enkel universitair diploma. Toch laat de wet een achterpoortje open: “*Néanmoins des dispenses peuvent être accordées par le gouvernement aux hommes qui auront fait preuve d’un mérite supérieur soit dans leurs écrits, soit dans l’enseignement ou la pratique de la science qu’ils sont chargés d’enseigner*”. Deze ontheffing geldt, volgens Deman, enkel voor “*des professeurs non-diplômés d’un mérite exceptionnel*”. Vraag is natuurlijk of dat label op Van de Woestijne van toepassing is: “*M. Vande Woestyne est, certes, un poète et un prosateur de grand mérite mais comme historien littéraire il n’a pas, que je sache, fourni les preuves d’un mérite exceptionnel*”. Daarmee wijst Deman op een zwak punt in Van de Woestijnes dossier. Inderdaad heeft hij veel over literatuur gepubliceerd, maar bijna altijd over eigentijdse auteurs. Hij telt weinig of geen publicaties op literair-historisch gebied.

Een andere kwestie is die van de ‘schatkist’. Van de Woestijne blijkt namelijk bijzonder hoge financiële eisen te stellen. Zijn verloning moet minstens 15.000 frank per jaar bedragen. Dat is zo maar even 6.000 frank méér dan Van Puyvelde (via het KB van 22 juni 1920) toegewezen krijgt als gewoon hoogleraar. Deman licht toe: “*M. V.d. Woestyne entend ne pas voir diminuer sa situation matérielle. Or il touche le traitement d’un chef de division (11000) une indemnité de cabinet (1800) et un traitement comme traducteur au Sénat.*” In het archief van Destrée heb ik een krabbeltje van Van de Woestijne teruggevonden waarop hij, via twee verschillende berekeningen, respectievelijk op een verloning van 16.600 en 18.800 frank uitkwam. De meest voor de hand liggende oplossing zou zijn om Van de Woestijne te laten cumuleren, maar dat ziet Deman niet zitten: “[...] *parce que autoriser M.*

34. ARA: Nota Destrée aan Deman, ongedateerd.

35. ARA: Nota Deman, ongedateerd.

V.d.W. à cumuler serait faire de lui à la fois un fonctionnaire négligent et un professeur médiocre". Deman, die duidelijk niet voor de kandidatuur van Van de Woestijne gewonnen is, voegt eraan toe dat de benoeming van Van Puyvelde voor het vak 'geschiedenis van de Nederlandse letterkunde' vrijwel niets zal kosten.

Ook 'de aanstelling op proef' (derde punt van de nota Destrée) ziet Deman niet zitten. Hij meldt dat er op dat vlak geen precedentes zijn. Bovendien, zegt hij, zou het niet getuigen van volledig vertrouwen in de wetenschappelijke bekwaamheid van de man in kwestie. En hoe zou men zich trouwens van Van de Woestijne ontdoen, als zou blijken dat hij niet bekwaam was?

Destrée tilt niet zwaar aan de 'interessante opmerkingen' van Deman, zo blijkt uit een andere ongedateerde nota.³⁶ De benoeming kan volgens de minister via een Koninklijk Besluit geregeld worden. Ook de aanstelling op proef kan hard gemaakt worden. Van de Woestijne moet maar een brief schrijven, waarin hij zich bereid verklaart om vrijwillig op te stappen, indien hij niet blijkt te functioneren als docent. Ook die brief heb ik in het dossier van het kabinet Destrée teruggevonden. Ik kom er later op terug.

Waarom legt Destrée de adviezen van Deman naast zich neer. En waarom verkiest hij zijn kabinetssecretaris Van de Woestijne boven zijn partijgenoot Vermeulen? Destrée kon het als francofoon en voorstander van de tweetaligheid van Vlaanderen niet maken om, met Vermeulen, een actief pleitbezorger van de vernederlandsing van de Gentse universiteit te benoemen.³⁷ Anderzijds voelde hij goed aan dat hij, na de toekenning van de toga aan Van Puyvelde, iets moest ondernemen om de Vlaamse ontevredenheid binnen de perken te houden. De oplossing voor zijn probleem lag binnen handbereik: zijn kabinetssecretaris. Van de Woestijne was een geschikt compromisfiguur. Daar hij een Vlaming van aanzien was, kon zijn benoeming een deel van de Vlaamse beweging genoegdoening schenken. En doordat hij tijdens de Eerste Wereldoorlog loyaal was gebleven en na de oorlog minder prominent voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit had geijverd dan Vermeulen, was hij ook aanvaardbaar voor de franskiljons binnen de Gentse faculteit letteren en wijsbegeerte.

Waarschijnlijk heeft ook persoonlijke sympathie een rol gespeeld. De families Van de Woestijne en Destrée kenden elkaar al langer. Jules Destrées broer, de in 1919 overleden benedictijnermonnik Dom Bruno, was novicenmeester van de abdij van Keizersberg in Leuven, toen Karels broer er in mei 1905 intrad. De kunstzinnige Dom Bruno had Gustave al snel de raad gegeven om 'in de wereld terug te keren' en zijn artistieke roeping te volgen. Hij was er hem altijd dankbaar om gebleven.³⁸ Net als zijn religieuze broer, had ook de socialist Jules Destrée een

36. ARA: Nota Destrée, ongedateerd.

37. AMVC-Letterenhuis, CHA f/103/105: Brief van Destrée aan Huysmans, 19 augustus 1920.

38. P. BOYENS, *Sint-Martens-Latem. Kunstenaarsdorp in Vlaanderen*, Tiel, 1992, p. 63.

brede literaire en kunsthistorische belangstelling. De ‘artistieke’ Destrée werd door Karel Van de Woestijne vaak positief beoordeeld in diens correspondenties in de *Nieuwe Rotterdamse Courant*.³⁹ De sympathie tussen de twee mannen was vermoedelijk wederzijds.

Stilte voor de storm

De ‘piste Van de Woestijne’ blijft nog een tijd voor de pers verborgen, maar Van Puyvelde's benoeming tot hoogleraar is intussen bekend geraakt. De krant van de Vlaamse frontsoldaten, *Ons Vaderland*, reageert vlijmscherp op 8 juli 1920. Het relaas van de benoeming verschijnt naast de artikelen *Het proces der Vlaamse Hoogeschool* en *Dosfel veroordeeld*. De krant is aangeslagen door het in haar ogen onrechtvaardige proces tegen Dosfel en andere professoren van de onder Duits bewind vernederlandste universiteit. Ze reageert al haar frustaties af op de belgicist Van Puyvelde:

“Zij wilden Barrabas, die Joden. En wij roepen: Proficiat Leo, gij hebt het verdiend van den Belgiek, die nog eens bewijst uwen numero te kennen. Het spijt ons dat juist die “ezels” van de Vlaamse Hoogeschool voor het gerecht verschijnen; en daardoor hebben wij geen plaats om u een gansch blad zegeliedjes op te dragen: De Staat Belgiek is wonderzoet voor wie hem geen geweld aandoet. Maar onze korte hulde is des te beter gemeend. Wij wenschen u zelfs een glorierijke, zij het dan ook een korte, loopbaan toe. [...]”

In andere Vlaamse kranten die Vermeylen steunen, zoals *Het Laatste Nieuws*, blijft het opvallend stil. Het lijkt wel of zijn verdedigers zich al met zijn nederlaag verzoend hebben. Het is echter een stilte voor de storm, die eind augustus in volle hevigheid zal losbreken. Aan het begin van de oogstmaand vallen de eerste schermutelingen te noteren. In het Huysmansarchief zit een kattedelletje van Camille De Bruyne, de schepen van het Stedelijk Beroepsonderwijs van Gent (d.d. 1 augustus 1920).⁴⁰ Daaruit blijkt dat ze her en der al lont geroken hebben:

“Is het waar dat men ‘Van de Woestijne-de dromer’ en niet Vermeylen benoemen zal. Dat zult gij niet gedoogen. ’t Ware voor de hb. Fransquillons [sic] een dubbele zege: een Vlaming uit eene hooge betrekking in ’t Ministerie en de Vlaamse vlag aan slappe handen toevertrouwd. Dat mag niet!”

Ondertussen wordt op het kabinet Destrée de rode loper uitgerold voor ‘de dromer’. Alle hindernissen van juridische of financiële aard worden vakkundig omzeild. Van de Woestijne wordt goed op de hoogte gehouden. Op 11 augustus

39. Zie bijvoorbeeld: A. DEPPEZ (red.), *Verzameld Journalistiek Werk* [...], dl. 6, pp. 29 en 60-61.

40. AMVC-Letterenhuis, CHA f/103/105: Kaartje van Camille De Bruyne, schepen van het Gents beroepsonderwijs, aan Camille Huysmans, 1 augustus 1920.

stuurt F. Kraenzel, medewerker aan het ministerie van Kunsten en Wetenschappen hem een brief met de concepttekst voor het KB van zijn benoeming.⁴¹ Belangrijk is het door Kraenzel onderstreepte woordje: *“Il recevra, du chef de ces fonctions, un traitement annuel de six mille francs”*. Uit hoofde van zijn functie van docent zal hij 6.000 frank ontvangen. Hij kan daarnaast aanspraak blijven maken op zijn andere verloningen.

R. Dupierreux, de kabinetschef van Destrée, bezorgt het dossier op 14 augustus aan Deman. Er zit een briefje bij met volgende boodschap: *“M. le Ministre compte nomme[r] M. Vande Woestijne aux conditions que je vous ai indiquées hier”*.⁴² Deman blijft het er moeilijk mee hebben.⁴³ Destrée echter laat zich door niets of niemand meer van de wijs brengen. In het dossier van zijn kabinet vond ik een door de minister geparafeerde nota met de duidelijke titel *Succession Frédéricq – Décisions*. Over Van de Woestijne staat er onder meer het volgende: *“M. Van de Woestijne touchera du chef de ces nouvelles fonctions, un traitement de 6000 frs. Avant de prendre les mesures d’exécution il faudra lui accorder la dispense prévue à l’alinéa 2 de l’art. 13 de la loi du 15 juillet.”* Zoals boven vermeld, was die vrijwaring bedoeld voor mensen die in hun vakgebied blijk hadden gegeven van een buitengewone verdienste.

Op 18 augustus schrijft Van de Woestijne een enthousiaste bedankingsbrief naar zijn minister.⁴⁴ Hij last er ook een formulering in over een eventueel vrijwillig ontslag: *“Comme cependant je n’ai point l’habitude de l’enseignement et ne sais si mes moyens pourront répondre à votre confiance, je prendrai la liberté de vous remettre, après un an, ma démission comme chargé de cours, au cas que mon action professorale n’aurait pas donné satisfaction à l’université ou à moi-même”*. Daarmee is de zaak voor het kabinet volledig rond.

Wellicht heeft Huysmans meteen na het alarmerende bericht van De Bruyne contact opgenomen met Destrée. Het bewijs daarvan is echter niet bewaard. In de papieren van Destrée zit wel een op 14 augustus gedateerde kladversie van een antwoord aan Huysmans, dat uiteindelijk pas op 19 augustus verstuurd werd.⁴⁵ In die brief legt Destrée aan zijn partijgenoot uit waarom hij Vermeylen niet heeft kunnen aanstellen: *“Quels que soient les titres de M. Vermeylen, je n’ai pu le désigner pour la succession Fredericq, parce que, à raison de l’attitude qu’il a prise dans la question de l’université flamande, je me serais rangé, en le nommant, parmi les partisans de la flamandisation de Gand, dont je ne suis pas”*. Opnieuw wordt ook het han-

41. ARA: Brief van F. Kraenzel aan Van de Woestijne, 11 augustus 1920.

42. ARA: Brief van Dupierreux aan Deman, 14 augustus 1920.

43. ARA: Nota Deman, d.d. 15 augustus 1920.

44. ARA: Brief van Van de Woestijne aan Destrée, 18 augustus 1920.

45. ARA: Brief van Destrée aan Huysmans (kladversie van 14 augustus 1920); zelfde brief van Destrée aan Huysmans (netversie van 19 augustus 1920), zie AMVC-Letterenhuis, CHA f/103/105.

dige excuus van de toga bovengehaald. Daarmee wordt eigenlijk gesuggereerd dat Vermeylen zijn nederlaag aan zichzelf te danken heeft: “[...] *M. Vermeylen exigeait une toga que je n’étais pas en mesure de lui donner équitablement*”. Huysmans weet meteen hoe laat het is.

Huysmans woedend

Dat de vriendschap tussen de twee socialistische voormannen door Destrées beslissing behoorlijk is verkoeld, blijkt uit het furieuze antwoord van Huysmans:

*“[...] Je regrette beaucoup la décision et j’ajoute qu’elle fera en pays flamand une impression détestable. M. Vermeylen est écarté parce qu’il est partisan de la flamandisation, et l’on nommera un autre candidat, également partisan de la flamandisation. En d’autres termes, le président du groupe favorable à la flamandisation est frappé d’incapacité majeure. D’autre part, l’argument de la toga est également assez faible. En effet, il aurait suffi de laisser la question entière et ne pas s’empresse de jeter la toga à la tête de M. Van Puyvelde.”*⁴⁶

Huysmans wil de zaak niet zo maar op haar beloop laten. Hij kondigt aan dat hij zich genoodzaakt ziet om een interpellatie in te dienen bij de Kamervoorzitter. Die brief vertrekt nog dezelfde dag.⁴⁷ De soep wordt echter niet zo heet gegeten als ze wordt opgediend. Huysmans’ schrijven komt aan midden in het parlementaire reces dat nog tot begin oktober duurt. Daarna volgt al snel een kabinetscrisis (wegens heel andere redenen). Wellicht heeft Huysmans zijn interpellatie dan zelf ingetrokken. Ik vind ze in elk geval niet terug in de verslagen van de kamerzittingen van 1920.

Ook kraaiende haan Frans Van Cauwelaert, die met Huysmans en Louis Franck al vanaf 1910 ijvert voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit, heeft bij Destrée aangedrongen op de benoeming van Vermeylen. Hij krijgt van de minister identiek dezelfde brief als Huysmans (d.d. 19 augustus 1920). Vandaar dat hij op 26 augustus met recht in *De Standaard* kan schrijven: “[...] *wij weten op de meest stellige wijze dat Minister Destrée de kandidatuur van Vermeylen heeft afgewezen om zijne houding inzake vervlaamsching der Hoogeschool, trots zijne uitstekende titels*”. Ondanks het feit dat Vermeylen een ‘andersdenkende’ is, neemt de katholieke krant zijn verdediging op zich: “*Wij laten dit niet voorbijgaan zonder krachtig protest. Prof. Vermeylen is onze politieke tegenstander, maar wij waardeeren naar verdienste zijn wetenschappelijk werk en wij zoeken de wetenschappelijke be-*

46. AMVC-Letterenhuis, CHA f/103/105: Brief van Huysmans aan Destrée, 23 augustus 1920.

47. AMVC-Letterenhuis, CHA f/103/105: Brief van Huysmans aan Monsieur le Président de la Chambre des Représentants, 23 augustus 1920.

teekenis van onze staatshoogescholen niet te slachtofferen aan zuiver politieke bekommernissen.”

De tacticus Huysmans, die meer weet dan Van Cauwelaert, heeft blijkbaar het artikel in *De Standaard* afgewacht, voor hij het bericht op 27 augustus in zijn eigen *Volksgazet* brengt. Wellicht vindt hij het delicaat om te lekken uit een persoonlijke brief van een partijgenoot-minister. Maar nu Van Cauwelaert de informatie openbaar heeft gemaakt, voelt hij zich bevrijd en gaat hij zelf nog een stap verder. Van de Woestijne, met wiens werkkraacht hij niet hoog oploopt,⁴⁸ krijgt een schot voor de boeg: *“Het spreekt van zelf, dat de Vlaming die nu wel een benoeming zou aanvaarden, daardoor het bewijs zou leveren, dat hij dit te danken heeft aan een verraad tegenover het Vlaamsche volks-ideaal”*. Zeer suggestief voegt hij er nog aan toe: *“Zou hier soms een persoonlijke kuiperij achter schuilen? Zou men ons in zeker ministerieel bureel geen nadere inlichting kunnen bezorgen?”* Dat zinnetje blijft in de pers nazinderen. *“De Vlaamsche bladen slaan willens nillens een geheimzinnige toon aan, die ons doet vermoeden dat zij er méér van weten,”* meldt *Ons Vaderland* op 29 augustus. De krant stelt een paar pertinente vragen:

“De Volksgazet insinueert duidelijk door te vragen of er op het ministerie van Kunsten en Wetenschappen niemand is, die naderen uitleg kan geven over de zaak. De Volksgazet bedoelt zeker niet Destrée. [...] Zal de Volksgazet ons mede deelen wie er, in het geval Vermeylen-Van Puyvelde betrokken is? Is het niet: ‘twee honden vechten voor een been, een derde loopt er mee heen?’ In elk geval nemen wij er akte van dat Vermeylen’s candidatuur wordt verworpen omdat hij een onverzoenlijke voorstander is van de vervlaamsching. Zou er dan, buiten Van Puyvelde, een ander persoon gevonden zijn, die tegen de vervlaamsching is of... die zich tot concessies bereid voelt?... Wij branden.”

Ons Vaderland voegt eraan toe dat een bron uit Gent hen meedeelt dat er *“ernstig gedacht [zou] worden aan de benoeming van den heer Karel Van de Woestyne”*. De journalist van de fronterskrant heeft er duidelijk moeite mee: *“Toch kunnen wij bijna niet gelooven dat een Karel Van de Woestijne zich aldus door den franskiljonschen Senaat van de Fransche Universiteit te Gent zou laten gebruiken om zijn jarenlangen vriend en strijdmakker in den rug te schieten”*.

48. Illustratief is de benoeming van een vioolleraar aan het Conservatorium Antwerpen. AMVC-Letterenhuis, CHA f/103/105: Brief van Huysmans aan Destrée, 26 januari 1920: *“Je me suis plaint à Vande Woestijne de ce qu’il avait laissé passer la nomination d’Anvers sans vous documenter préalablement. [...]”* Uit het antwoord van Van de Woestijne aan Huysmans, blijkt dat de laatste zich kritisch moet hebben uitgelaten over Van de Woestijnes werkkraacht: *“Wat ik hier doe? Zoo heel weinig niet! Vraag het maar aan Doms!”* Brief Van de Woestijne aan Huysmans, d.d. 23 januari 1920, AMVC-Letterenhuis, CHA f/103/105.

Dichter onder vuur

Ook op 29 augustus bericht Fritz Francken (pseudoniem van Frederik Edward Van Clijmans) in het Antwerpse Vlaams-nationalistische dagblad *De Schelde* over het gebeuren. Uit zijn stuk blijkt meer dan eens dat hij Van de Woestijne niet in het hart draagt. Het begint al in zijn aanloop:

*“Men weet, hoe Dr. Aug. Vermeylen, die, tijdens de bezetting, zich buiten allen strijd hield, en ook boven ’t geheimzinnige gekonkel van zekere literaire arrivisten uit de hoofdstad [benadrukking PT] eens naar het ambt van hoogleeraar bij de Gentsche Universiteit dong ter vervanging van wijlen Professor Fredericq, maar verdrongen werd door Leo van Puyvelde en tegelijkertijd in een stroom van laster verzwolgen. [...] Uit betrouwbare bron vernemen wij, dat Dr. Aug. Vermeylen nogmaals zijn kandidatuur heeft gesteld, maar ditmaal uit het zadel zal worden gelicht door een man, dien hij, tijdens de eerste maanden na de bevrijding, vooral zou hebben begunstigd [benadrukking PT] en wel door dichter Karel van de Woestyne, die thans bij de jongere elementen in ongenade gevallen is. Men aanziet deze benoeming als een voldongen feit. De breuk tusschen Vermeylen en van de Woestyne zou thans volledig zijn en tot gevolg hebben, dat de uitgaaf van het tijdschrift Voor Vlaanderen, waarvan kwestie was, schipbreuk zal lijden.”*⁴⁹

Het is dezelfde Fritz Francken die op 28 augustus 1920 in *De Schelde* een artikel heeft gepubliceerd onder de titel *Waar blijft de oude garde*. Daarin schiet hij met scherp op Van-Nu-en-Straksers als Van de Woestijne die hun taak van leider van de Vlaamse ontvoogdingsbeweging ontvluchten:

“De diplomatie der profijtzaaiers heeft ze uit onze beweging geschakeld. Zij hebben zich laten verblinden door gunsten allerlei: eereteekens, vetbetaalde plaatsen, officieele bewierooking. Nu zijn ze een wapen geworden tegen hun eigen volk. [...] Een tragedie noemen we ’t dat de jongeren van jaren de les hoeven te spellen aan hen wier grijze haren geen eerbied meer inboezemen.”

Op 31 augustus 1920 wordt het Koninklijk Besluit van Van de Woestijnes benoeming officieel ondertekend. Op dezelfde dag wijdt *De Standaard* een nieuw artikel aan de zaak. De krant lijkt enigszins van koers veranderd. Ze durft nu te stellen dat met de benoeming van Van de Woestijne *“het verlangen van de Vlaamschgezinden gedeeltelijk bevredegd [wordt]”*. Om de zaak verder toe te lichten, maakt *De Standaard* gebruik van een niet nader genoemde bron: *“De bevoegde persoon, die ons welwillend op de hoogte van het gebeurde heeft gebracht, bevestigde ons ten stelligste – op grond van bewijsstukken, welke wij gezien en waarover later meer uitleg – dat de heer Karel Van de Woestijne den heer professor Vermeylen niet in den rug geschoten heeft.”*

49. Wellicht is *Voor Vlaanderen* een werktitel van het tijdschriftproject *De Gemeenschap* waarvan August Vermeylen de leiding op zich genomen had.

Volgens die bevoegde persoon in *De Standaard*, is Van de Woestijne net zo goed als Vermeylen voorstander van de vernederlandsing van de Gentse universiteit. Waarom hij wel aanvaardbaar is voor Destrée en Vermeylen niet? Vermeylen heeft een ‘strijdende houding’ aangenomen. Hij wordt aan de kant geschoven omdat hij, in tegenstelling tot de dichter, de verfranste universiteit in het openbaar bevecht.

Als we de Leuvense hoogleraar en flamingant Emiel Vliebergh mogen geloven, is die ‘bevoegde persoon’ Karel Van de Woestijne zelf. In zijn dagboek noteert Vliebergh:

“[...] *Ik kan niets anders zeggen dan dat Karel van de Woestijne ploertig gehandeld heeft met Vermeylen voor het professoraat te Gent. Men heeft gemeend dat het Aug. Van Cauwelaert was die in De Standaard het artikeltje schreef: Van de Woestijne heeft Vermeylen niet in den rug geschoten, – maar dat was niet zoo. Dit artikeltje komt van Van de Woestijne zelf. Aug. Van Cauwelaert heeft aan Vande Woestijne daaromtrent geschreven en hem o.a. gevraagd: zich radicaal ten voordeele der vervlaamsching van de Universiteit te Gent uit te drukken. Doch hierop heeft Van de Woestijne niet geantwoord.*”⁵⁰

Wanneer Vermeylen op 1 september *Het Laatste Nieuws* leest, valt zijn oog meteen op het coverartikel van de journalist-romancier Abraham Hans: *In de Gentsche Hoogeschool. Het geval Vermeylen-Van de Woestijne*.⁵¹ Vermeylen zal graag gelezen hebben hoe Hans van leer trekt tegen een minister die combattieve franskiljonse professoren laat betijen, maar een strijdbare Vlaming afstraft. Dat Hans onomwonden stelt dat Van de Woestijne zijn benoeming moet weigeren, zal Vermeylen zelfs als muziek in de oren geklonken hebben. Alleen het slot van het artikel valt koud op de gepasseerde hoogleraar. Hij ontdekt er dat *De Standaard* vrede lijkt te nemen met de oplossing-Destrée. Nog dezelfde dag vertrekt uit Ukkel een brief aan Van Cauwelaert waarin Vermeylen zijn ontgoocheling over ‘het verraad’ van *De Standaard* de vrije loop laat:

“*Dat is waarschijnlijk geschreven door iemand die van [de] heele zaak niets afweet, maar ik voel me genoopt U te zeggen, dat de uitlating van De Standaard voor mij wel het onverkwikkelijkste en meest ontmoedigende is, wat ik in den laatsten tijd heb moeten slikken! Zal ik dan voortaan altijd op verraad moeten bedacht zijn? En zal men me eindelijk toch allen lust ontnemen, om onder ‘Vlaamsche bewegens’ nog te verschijnen?*”⁵²

50. KADOC-K.U. Leuven, Archief Emiel Vliebergh: Dagboek van E. Vliebergh, 24.10.1920.

51. AMVC-Letterenhuis, FVCA (brieven aan Van Cauwelaert, map september 1920): Brief van Vermeylen aan Van Cauwelaert, 1 september 1920: “*Het Laatste Nieuws drukt een zinnetje van De Standaard over, waaruit ik verneem, dat door de benoeming van Van de Woestijne het... verlangen van de Vlaamschgezinden gedeeltelijk bevredigd wordt.*”

52. Zie voetnoot 51.

Van Cauwelaert schrijft Vermeylen op 11 september dat het stuk van 30 augustus 1920 zonder zijn medeweten geplaatst is en hemzelf ook geërgerd heeft.⁵³ Hij legt uit dat het “*door de nalatigheid van een opsteller [is] dat bedoeld stuk niet werd gecommenteerd.*” Verder wijst hij op nieuwe stukken waarin *De Standaard* Vermeylen wel degelijk heeft gesteund.

Achterbakse ‘combinazione’

Tijdens de eerste dagen van september 1920 staan de Vlaamse kranten bol van het geval Vermeylen-Van de Woestijne. *Het Laatste Nieuws*, *De Nieuwe Gazet*, *De Standaard*, *De Volksgazet*, *De Schelde* en vooral *Ons Vaderland* nemen uitvoerige commentaren in hun kolommen op. Voor *De Nieuwe Gazet* (1 september 1920) is de zaak duidelijk. Vermeylen had zich van de steun in de neo-activistische pers moeten distantiëren. Dat hij dat niet gedaan heeft, is de ware oorzaak van zijn niet-benoeming. *Ons Vaderland* volgt de stelling van *De Standaard* dat het de strijdende houding van Vermeylen geweest is, die hem de das heeft omgedaan. In *Ons Vaderland* verschijnt op 1 september een vrije tribune, van meer dan een kolom lang, waarin Van de Woestijne het vuur aan de schenen gelegd wordt:

“Heeft Van de Woestijne, toen hij van Destrée aanbod kreeg om ‘chargé de cours’ te worden, dadelijk zijn vriend Vermeylen om raad gevraagd? Was het immers niet in groote mate door het toedoen van Vermeylen naast andere vrienden, dat Van de Woestijne in nauwe betrekking stond met Destrée, en gebood de erkentelijkheid reeds niet dat Van de Woestijne aan Vermeylen de toelating vroeg om dezen laatsten te vervangen? Heeft Vermeylen niet van buitenstaanders moeten vernemen dat Van de Woestijne zijn plaats innam? Is Vermeylen daarop niet openlijk in oneenigheid geraakt met Van de Woestijne, zoo zelfs dat zij malkander niet meer spreken?”

Uit een ongedateerde brief aan Dirk Coster uit die periode blijkt dat Vermeylen zich inderdaad door Van de Woestijne genomen voelde:

“Van de Woestijne wordt te Gent mogelijk, doordat hij nooit aan ‘Vlaamsche Beweging’ heeft gedaan. Hij heeft eenvoudig gebruik gemaakt van zijn positie in ‘t kabinet van den Minister (die hij grotendeels aan mij te danken had) om achter mijn rug te konkelfoezen en die achterbakse “combinazione” te doen slagen. Laatst vroeg hij me nog een exemplaar van die lezing die ‘k u zondt, “daar het zijn nut kan hebben, als hij dat eens onder oogen van den Minister lei”! Het heeft dan inderdaad wel zijn nut gehad!”⁵⁴

53. AMVC-Letterenhuis, FVCA (brieven van Van Cauwelaert, 1919-1932): Brief van Van Cauwelaert aan Vermeylen, 11 september 1920.

54. Letterkundig Museum Den Haag, V464 B.1, map A-D: Brief van Vermeylen aan Dirk Coster, ongedateerd.

In die lezing, ook gepubliceerd als de brochure met de titel *Quelques aspects de la question des langues en Belgique*, had Vermeylen zich een tegenstander van tweetaligheid in Vlaanderen getoond [wat Destrée nastreefde, PT] en gepleit voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit.⁵⁵ Als Van de Woestijne die tekst aan de minister heeft voorgelegd in het besef dat Destrée met die standpunten niet erg ingenomen zou zijn, dan heeft hij bewust de poten onder de stoel van Vermeylen weggezaagd. Dat valt echter niet sluitend te bewijzen. Van de Woestijne onthoudt zich in die dagen van alle commentaar. Eén van zijn weinige uitspraken over die kwestie, staat in een brief aan Emmanuel De Bom van 30 september 1920:

*“Nu ben ik wel niet buiten dat Cabinet, maar ik ga er toch niet meer werken, doordat ik... een schurk ben geworden, die onder Vermeylen's voeten professoraal gras heb weggemaaid. Gij kent heel die geschiedenis veel beter dan ik, die niet anders weet dan dat mijn geweten zoo zuiver is als van een pas-geboren kind (hebt gij daar ooit aan getwijfeld?), en dat ik onzen nationale August nooit een stroo in den weg heb gelegd. En 't is waarlijk niet, omdat mijne carrière, zonder mijne tusschenkomst, zoo duizelingwekkend-vreemd verloopt, dat ik al die Vlaamsche modder verdien...”*⁵⁶

De nieuwbakken Gentse docent beseft maar al te goed dat Vermeylen zich door hem tekortgedaan voelt. Het kaartje dat Van de Woestijne op 27 november 1920 aan De Bom stuurt, bewijst dat.⁵⁷ De Bom heeft samen met Van de Woestijne het plan opgevat om het verzameld werk van de pas overleden dichter Prosper Van Langendonck te bezorgen bij de Wereldbibliotheek, de uitgeverij van De Boms Nederlandse vriend Leo Simons. Van de Woestijne schrijft hem dat hij het verstandig acht om eerst de overige Van-Nu-en-Straksers te raadplegen. Hij voegt er veelbetekenend aan toe: *“gij kent de tegenwoordige houding tegenover mij van o.a. August Vermeylen en Alfred Hegenscheidt, om te zwijgen van Toussaint met het dubbele voorhoofd”*. De Bom, die tijdens de Eerste Wereldoorlog, als gematigd activist, bij de loyale Brusselse kring van Vermeylen, Hegenscheidt, Teirlinck, Toussaint en Van de Woestijne in ongenade gevallen was, en zich nog maar pas min of meer verzoend heeft met Vermeylen, mag nu voor Van de Woestijne de kastanjes uit het vuur halen. *“Ik acht het dan ook gewenscht,”* schrijft Van de Woestijne diplomatisch, *“dat gij, nu gij elkander de hand hebt gedrukt, aan Vermeylen zoudt schrijven dat gij mij in naam der Wereldbibliotheek hebt aangeboden bewuste uitgave te ondernemen, maar dat ik mijn antwoord reserveer tot na instemming van de leden onzes ouden groeps”*. Dat de leden van de oude club Van de Woestijne dat

55. R. VERVLIET, *Vermeylen, August*, in: *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, dl. 3, Tielt, 1998, p. 3267.

56. AMVC-Letterenhuis, W 803 B, nr. 96060/293: Brief van Van de Woestijne aan De Bom, 30 september 1920.

57. AMVC-Letterenhuis, W 803 B, nr. 96060/195: Kaartje van Van de Woestijne aan De Bom, 27 november 1920.

plezier niet gunnen, blijkt uit Van de Woestijnes cynische ondertoon in een kaartje van twee maanden later: “*Dat ik de inleiding voor Prosper’s werk niet mag schrijven bedroeft mij niet. Trouwens, wanneer komt die prachttuitgave er? De werkzaamheid van die heeren geeft mij recht tot een zeker scepticisme.*”⁵⁸

“il vous aimait, et beaucoup”

Tussen de oude vrienden Vermeylen en Van de Woestijne komt het uiteindelijk weer goed. In het academiejaar 1923-24 krijgt Vermeylen alsnog een opdracht aan de Gentse universiteit. Van de Woestijne staat zelfs – al dan niet onder lichte dwang van buitenaf – het bewuste vak ‘geschiedenis van de Nederlandsche letterkunde’ aan Vermeylen af, opdat die voldoende uren zou hebben om tot *ordinarius* benoemd te kunnen worden. Over die afstand van uren valt een en ander te vertellen, maar dat bewaar ik voor een volgend artikel.

Na enige tijd is de vete tussen de twee literatoren helemaal weggesleten. Vanaf 1925 schrijft Van de Woestijne weer brieven aan Vermeylen. Wanneer ze tijdens de vakantie van 1928 allebei in De Panne verblijven, bestoken ze elkaar zelfs met grappige, berijmde telegrammen.⁵⁹ Vermeylen bewijst Van de Woestijne zelfs weer geregeld een vriendendienst. Zo interenieert hij bij minister Vauthier en in de faculteitsraad om de belangen van Karels zoon Paul te verdedigen. Voor de begrafenis van Van de Woestijne komt Vermeylen *recta linea* terug uit zijn vakantietoord in Genève. “*August Vermeylen weent aanhoudend...*” bericht de redacteur van *De Standaard* op 29 augustus 1929, wanneer hij de begrafenisplechtigheid verslaat. Karels vrouw, Mariette Van Hende, schrijft Vermeylen enige tijd later een ontroerend briefje om hem te bedanken voor hetgeen hij voor haar man heeft betekend.⁶⁰ Aan het einde van dat briefje doet ze hem een confidencie: “*Et laissez moi ajouter quelque chose de très intime ici. Karel aimait très peu de gens, et j’étais la confidente de ses plus intimes pensées. Vous, il vous aimait, et beaucoup.*”

In 1930 wordt Vermeylen de eerste rector van de vernerlandste universiteit van Gent. Zijn rivaal, Van Puyvelde, is uit de Vlaamse beweging gestoten. Hij doceert aan de Luikse rijksuniversiteit.

58. AMVC-Letterenhuis, W 803 B, nr. 96060/294: Kaartje van Van de Woestijne aan De Bom, 29 januari 1921.

59. J. DE MAEGT, *Ontmoetingen*, Gent, 1943, p. 67. Twee telegrammen van Van de Woestijne vond ik in het AMVC-Letterenhuis, W803 B, nr. 117953/8: “*Gij stelt mij vreeselijk te leur. Gij zijt toch zelf een Commandeur*” en 117953/9: “*Moget gij nog lange jaren Politiek en lettren paren*”.

60. AMVC-Letterenhuis, W 803 B2/B3, nr. 117954/8: Brief van Mariette van de Woestijne-van Hende aan Vermeylen.